

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 12

V Ljubljani, 1. decembra 1902.

Leto XXXII.

Moj božični obisk. ———

Nocoj Te, o Jezusček, vabim, nocoj,
V samotni in mrzli svoj hram,
Da bodeš videl, kako sem sam —
Kako zapuščen je ljubljencek Tvoj!

Seboj pa prinesi mi pismo drobnó
Od áteja in od Mimice,
Ki nista dočakala zimice,
Ki prej sta odšla tja k Tebi v nebo.

Kako bi rad videl ju le še enkrat
Kraj sebe na sveti večer,
Kako bi ju gledal venomer
Ah, pojdi ju, Jezus, iskat! — —

Preveč je rečeno! — Moj Bogec, pa vsaj
Pozdrav jima moj izporóci,
Potem pa spet pridi, in v sveti noči
Bo v zimi in ledu vzcvetel nama raj.

Josip Bekš.

Ljubezen in sovražstvo.

(Povest. — Piše Josip Bekš.)

(Konec)

XV.

Na Gričevju pri Brtonclju je bilo ljudi, da se je kar trlo. Vsi znanci od blizu in daleč so se zbrali pri kozarcu vina. Med mizami je hodil ponosno Brtoncljev hlapec Luka, s čepico na glavi, kakor jo je nosil nekdanj njegov gospodar, ter prilival zdaj temu zdaj onemu. Kazalec na stenski uri je kazal na pet popoldne. Družba se je zbrala po krščanskem nauku, kakor zadnji čas navadno vsako nedeljo, v gostilniških prostorih, ter uganila marsikatero na rovaš Brtoncljev in njegovega naslednika Luke.

Pri mizi v kotu so sedeli znani Gričevci: Brznikov Janez, Jerovčev, Možgančkar, cerkovnik Tropina in še par drugih možakarjev.

Modrovali so kakor po navadi o vremenu, lepi jeseni, ki se obeta, o toči, ki je pobila, o požarih, sploh o vsem, kar so slišali od znancev in neznancev tekom minolega tedna.

Predvsem je imel dosti opravila in govornice Luka, ki se je pomaknil potem, ko je naročil Franici, naj pogleda po ostalih gostih, bližje k mizi.

„Pravijo, da bo vojska, doli v Bosni ali kje že“, se oglasi župan Brznikov Janez in si podprè glavo z rokama.

„A—a, kaj poveš?“ je zazevalo par ust.

„I no, če rečem; to so sicer uradne reči, samo to vam rečem, da bo. Pisanje je prišlo od gosposke, drugega ne vem.“

„Ta je lepa, saj ni nikdar miru; še po noči ni človek brez skrbi; že kje kakšen zlomek podtakne pod kakšno streho, pa moraš kar z gorke postelje v zvonik, pa biti plat zvona“, je modroval cerkovnik Tropina ter pogledal kozarcu na dno.

„Kje je pa spet gorelo sinoči, kaj?“

„I kje, pol ure od tukaj na Stražišču, pri nas — tisti cigan je zažgal, tisti pošteni cigan, ki je na eno nogo krevsal. Ko bi ga videli, kako jo je hitro potegnili in popihal, človek bi mislil, da ima štiri zdrave noge — ko so ga lovili.“

„Je že res, Barba je pravila danes pri maši.“

„Kaj Barba, Barba laže pa goljufa — Tropina vé, ki je moral z gorke postelje na zrak, v zvonik bit plat zvona. Ali verjamete, da Barba goljufa? V sredo mi je prodala zvitek sukanca, pa so mi ga otroci takoj zgubili. Barba goljufa . . .“

Vsi možakarji so se zasmejali Možgančkarju, ki se je iznebil tako modre.

„Možgančkar, le pohleven bodi v jeziku, da te ne bo kdo zanj lovil.“

„Kaj pohleven? Seve, seve, če resnico govorim, me bo kdo lovil za jezik! — Tebe bodo lovili, ko si rekel, da ti je moj Anže obral tisto gnjilo češpljo za plotom.“

Zopet so se zakrohotali.

Tako so prehajali v zelo čudnih zvezah od vojske na ogenj, od ognja na goljufijo, od te pa zopet na češplje.

„Veste kaj, bom pa jaz zinil eno pametno“, se oglasi Luka, ki je do zdaj ves čas poslušal in dregal z nogo pod mizo zdaj tega, zdaj onega.

„Ali mislite, da Iglličar ni goljufal? Če mislite, da ni, zakaj je pa zginil kot kafra? Kaj pravite, kako mislite?“

Tropina je pogledal izpod čela z majhnimi in živimi očmi, se pogladil po obriti bradi pa zinil, kakor zine možak, ki ve, kaj govori.

„Možje, če niste babe, boste rekli, kakor rečem jaz: Iglličar je bil mož in ni goljufal. Iglličar je bil mož, ki je poznal devet vasi na okrog, pa vsakemu je povedal v obraz, kar mu je šlo. Zato se ga je vsak bal, ki je imel kaj na vesti. Kmalu bo leto, ko smo bili zbrani tamle pri tisti mizi. Takrat bi ga morali videti, kako je sukal Brtoncelja, kakor cigan medveda. Pa Kovaček je bil, Tine menda tudi — rečem vam, Iglličar je bil poštenjak, da mu ga ni bilo para. Vsaka beseda, ki jo je izustil, je bila vredna cekin. Ali ni res to?“

„Res, res — prav res je“, so prikimavali možaki.

„Ali mislite, da je bil Brtoncelj res tak oderuh, kakor so o njem govorili?“ Luka je krenil takoj v stran.

Oglasi se župan Brznikov Janez:

„Možje, rekel bi, da je neumnost, pogovarjati se o ljudeh, ki za nas nimajo več pomena. A da ne bo med nami napačnih misli in ostro zaokroženih besedi, vam rečem, da Brtoncelj ni bil prida — in da ga je Bog že kaznoval; če ga pa še ni, mu ne uide. Gotovo bomo še iznenadeni — izve se vse, kam je zginil on, kam Iglličar, kam Kovaček in ž njim Tine, vse bomo še imeli jasno kot na dlani. In o tem govora dovolj!“

„Franica, še en bokal pa še ne gremo“, je trdil Možgančkar ter namignil fantom, ki so pili pri sosednji mizi:

„Fantje, eno bi zapeli, da bo več glasov, tisto dajte od starčka. Luka prinesi jim bokal, plačam jaz.“

„Možgančkar, tabla je že skoraj polna, naročaš in piješ vedno, plačaš pa nič.“

„Prinesi, pravim —; pa prodaj bajto, če hočeš. Grem pa po svetu, piskrov in loncev je vedno dosti pobitih! Prinesi, kaj zijaš?“

„Franica, prinesi dva; enega fantom, enega pa k tej mizi.“

„Taka beseda je vredna gostilničarja.“

Po izbi pa je zadonela iz fantovskih grl:

En starček je živel
Tam v vinskih gorah —

* * *

Zmračilo se je že popolnoma, vrata po vaških kočah so se zapirala, preko Gorjancev pa je zavil oster jesenski veter. Nobenega glasu ni bilo čuti iz vaških koč, le kolovrati so pridno brneli in robkana koruza se je usipala po tleh. Za hišo je zalajal pes, po hišah je pa gospodovala noč.

Pred predzadnjo kočo ob cesti so se ustavili trije jezdec, kaj nenavadna prikazen v vasi. Skočili so s konj in eden izmed njih je pristopil k oknu.

Nalahno je potrkal — nobenega glasu. Potrka drugič, tretjič ter prisluškuje. — Nič.

Stopi k durim ter skuša odpreti.

„Matere ni, da bi se odzvali — ah“ —

Bil je Tine. Če si ga natančneje opazaval, si zapazil, da to ni bil več tisti Tine, kakor pred letom dni osorej. Udrte, objokane oči, shujšan obraz — vsaka ura mu je pustila na obrazu neizbrisen sled.

„Pa saj si pustil pri hiši staro Mino, ko si odhajal, ali ne?“

Spoznal si po glasu Iglíčarja, ki je pristopil bliže. „Nikogar ni; gotovo, če ni matere, ni na celem svetu nikogar več, ki bi mi odgovoril.“

Oblile so ga solze; polzele so mu po brazdah, ki so jih orale že toli in tolikrat . . .

„Pri Brtonclju imajo še luč; obrnimo se tje, da poizvemo, kako in kaj. Novic jim tudi prinašamo; vzprejmo nas z odprtimi rokami“, je silil Kovaček ter krenil s konjem v stran proti Brtonclju.

„Petje pa harmonike, to bode vse utihnilo, kakor bi odrezal. Ali takoj vstopimo?“ je menjal Kovaček, ker je komaj pričakoval iznenadenih obrazov. Kakor razbojniki so bili oboroženi vsi trije, s turškimi pokrivali na glavah, pod seboj s čilimi konji.

„Zajezdi na dvorišče, konj naj ne vidi nihče“, je priganjal Iglíčar Kovačka ter jezdil s potrjim Tinetom za njim.

„Na dvorišču je pes, lajal bo.“

„Kaj za to, konje denemo v hlev, potem pa vstopimo, kakoršni smo.“

Nihče jih ni čutil. Psa gotovo ni bilo, sicer bi bil lajal.

Franica je ravno priletela k vratom, ko so hoteli vstopiti.

„Za božjo voljo, Turki —“, več ni spravila iz sebe.

„Nič se ne boj dekle, — samo gostje smo, ne pa Turki“, jo je miril Iglíčar ter vstopil z ostalima v hišo.

To so bili obrazi! Tropina, ki je ravno nekaj v najognjvitejših besedah dokazoval, je v govoru hipoma obstal ter debelo gledal; Možgančkar pa se je stisnil Brznikovemu Janezu za hrbet.

„Iglíčar, pa Kovaček, pa Tine — kakšni so?“ Jerovčev jih je prvi spoznal ter jim prožil roko v pozdrav, in potem ni bilo konca stiskanja rok in vprašanj, dokler niso prisledli.

„Najprvo nam kaj prinesi, da se okrepčamo, ti Brtoncljev Luka, ti, potem bom pa povprašal, kaj je z mojo Marijano“, je pričel Kovaček, ki je hotel na vsak način pokazati svojo prednost.

„Ali še nisi bil pri njej; glej, glej — leto dni je že ni videl, pa še odlaša, Zdaj, ko ti je lahko.“

„Možgančkar, ti pa kar mólči, ko nič ne veš; dva koraka naredim, pa vse zvem — Živa je gotovo še, ne?“

„Živa pa, živa —; kje si pa dobil tako kapo; počakaj no malo, o pustu se ti bo kaj takega podalo, zdaj pa še o Božiču ni —“, ga je dražil Možgančkar, ki se ga je bil že precej nalezl.

Tine se ni menil za nikogar, povpraševal ni nikogar, saj je vedel preveč in hujše novice bi ne vedel zanj nihče.

„Igličar, kje se pa klati Brtoncelj, da ga ni od nikoder domu“, povpraša Brznikov Janez, ki bi bil že davno rad prišel na vrsto.

„Brtoncelj? Hehe — Brtoncelj?“

„Tine, ali še ne veš?“ hitel je drugi, „Mati so ti umrli. Kaj ne, da že veš, Tine?“

„Da bi ne vedel, bi tudi ne čutil.“

„Seveda ti je neprilčno, gotovo. Veš kaj, Tine, ti si dober mladenič, te bom pa jaz k sebi vzal, da mi boš pomagal pri gospodarstvu, ko si tako zapuščen.“

„Tako se govori — župan je mož“, je zavpil Možgančkar ter vihtel prazen kozarec nad mizo. Tine pa je najprej pogledal s hvaležnim očesom župana, potem pa Igličarja, ki je bobnal po mizi, a z drugo roko vrtel poln kozarec.

„Janez, ali bi ne bilo dobro, da bi tudi meni še kaj pustil? Preveč ne bom govoril, ker sem truden in potrebujem počitka. A ker je Brtoncel, ubit, da, ubit je, kaj gledaš tako neverjetno, naj povem ob kratkem, da bo Tine gospodar njegovega posestva. Tvoje hvalevredne besede so torej odveč. In zdaj vsem skupaj nekaj v preudarek! Poprej, ko je še živela njegova mati, se ni menil nihče za Tineta, da bi mu pomagal in mu dal kruha, celo pred nekaj dnevi se je govorilo tu na Gričevju, sram jih bodi, ki so tako govorili — govorili so, da je Tine pustil nalašč bolno mater doma, da jasneje govorim, celo iz tega namena, da bi se je rešil. da bi jo prej spravil v zgodnji grob. Drevesa imajo ušesa, ptice pa tudi krila — zvé se vse tudi na konec sveta. Jaz poznam Tineta. On je blag in plemenit mladenič, in vsaka mati, ki ima takega sina, naj ga bo vesela in varuje naj ga, da ga ji ne ugrabi svet. To vam govori Igličar, s puško in handžari, tisti Igličar, ki vam je pred letom prodajal igle in sukanec. — Luka, za nocoj in še par dni mi prepustiš sobo v prvem nadstropju in glej, da bosta dve postelji pripravljene; plačal bom, kolikor boš zahteval.“

Nekaj je še pošepetal Tinetu in Kovačku na uho, potem pa brez pozdrava odšel.

V izbi je bilo mirno in tiho, tako da se je skoraj čulo, kako so prasketale na ognjišču v kuhinji iskre, fantje so stikali glave in se drug drugemu muzali, Kovaček pa se je zadovoljno gladil po nosu. Dim, ki se je v gostih oblakih vil nad mizami, je obstal, kakor bi hotel prisluškovati

Na okno so udarjale črne veje pred hišo rastočih breskev in posamezni listi so se lovili v jesenskem vetru po šipah.

Svečanostno in pričakujoče so se zrli med seboj, dokler ni Kovaček izprožil:

„Luka, no, ali si kaj dobro gospodaril, odkar si bil sam svoj gospod? Brtoncelj se ne povrne nikoli več, ta goljuf in ničvrednež. Hotel nas je prodati kot živino, pa se je sam ujel. Nož je dobil med rebra od svojega zaveznika tam doli na Turškem.“

„Kako je pa bilo, povej no kaj več in natančneje.“

Pri vratih se je pokazal zopet Igljičar in družba je utihnila.

„Luka, kam je pa šla tista ženica, ki je Blaževki stregla — vse je zaprto in nikogar ni v hiši“, je poprašal Igljičar ter pristopil bližje.

„Tistega pa ne vem; meni je dala ključ od vrat, glej, tu ga imaš, Tine — rekla je, da se v dveh dneh povrne, da gre na božjo pot.“

„Aha — kaj sem hotel reči; tri konje imamo v tvojem hlevu, kaj ovsu in krme jim vrzi črez noč, zdaj gremo k počitku.“

In vstali so. Igljičar in Tine sta šla v prvo nadstropje, Kovaček pa domov k svoji ženi.

XVI.

Snežinke so se lovile po zraku, kakor bi se šlo za stavo. Snega je že padlo, da ni pomnil tako debelega niti Igljičar, niti še kdo starejši v vasi. Ljudje so govorili o volkovih in medvedih, ki so uhajali s Hrvatskega črez Gorjance in Cene Kovaček je pripovedoval kaj rad in se tudi ponašal, da je videl neko jutro na Brtoncljevem vrtu dva kosmatinca, ki sta otresala s hruške zadnje suhe tepke, ki so še ostale na drevesu. Na Gričevju je bilo vsako zimo dokaj svetlejšee kakor po leti. Vsi gozdovi in celo pogorje je bilo pokrito s snegom, ki je v solncu žarel v tisočernih žarkih, in ti so odsevali na Gričevje, da se ti je belilo bred očmi. Še manj ljudi kakor sicer je gotovo prihajalo po zimi na Gričevje; in čemu tudi? Vino so kmetje že davno poprodali, kolikor ga namreč niso obdržali za dom. Prihajal torej na Gričevje ni nikdo razun davčnega eksekutorja, ki je iztirjal zadnji rok na davku, bodisi z blagohotnim opominom ali pa tudi že z rubežnijo in prodajo premakljivega imetja.

Kovaček je pred dobrim mesecem prodal v mestu konja, ki je vidno slabel. Dobil pa je zanj vendarle toliko, da sta si z Marijano precej opomogla. Zadovoljno je posedeval pri zeleni peči, ki jo je tudi prenovil, in kadil iz okovanega vivčka dan za dnem. Le včasih je po vasi počil strel in tedaj so ljudje vedeli, da je bil zopet Kovaček, ki je poskušal svojo priljubljeno puško nad lačnimi lisicami, ki so hodile k vaščanom po kure.

Igljičar in Tine sta se držala Brtoncljeve hiše in gospodarstva tako, da ju je Luka gledal po strani, češ: kdo vaju je najel? Brtoncelj je postavil mene za oskrbnika, ne pa vaju, ki sta pritepenca.

Zadnji čas se je pokazalo, da tudi Brtoncelj ni bil tako bogat, kakor so o njem splošno ljudje govorili. Hodili so popraševat na Brtoncljevino

popolnoma tuji ljudje, kaj je z Brtoncljem, in ko se jim je dalo na znanje od zgovornega Iglíčarja, da bo on prevzemal odslej vso odgovornost in posle pri hiši, so odhajali. In prihajali so zopet drugi — od sodnije . . .

Ljudje niso bili slepi in videli so, da je stopil večkrat k Iglíčarju župan Brznikov Janez in ondi je ostajal večkrat po cele ure. Govorili so celo, da bo posegla vmies gosposka in kmalu ukrenila potrebno glede Brtoncljevega posestva.

* * *

„Pa sem jo, pa sem jo; sinoči mi je hudir odnesel najlepšo čopko, ki je nesla tako lepa jajca, kakor nalašč za Velikonoč. — Viž jo, Marijana! Šesti kožušček, dobro se bode prodalo, kaj praviš? Gospoda rada nosi kožuhe, ki so poddelani z lisičjimi kožami. — Ti spak ti, tak sled je zapustila za seboj. Pa pravijo, da je lisica zvita in pametna žival — ha, pa malo čudno. Za Brtoncljevo njivo sem jo čakal, pa sem sprožil; mislil sem si, če jo zadenem, je dobro, če je pa zdaj ne, jo bom pa drugič. Ti zlomek lisičji!“

Kvišku jo je držal za rep, pa sneg si je otresal s podkovanih škornjev. Sopel si je v roke ter prinesel iz stranske čumnate kladivo in močan žebelj. Pribil je lisico pri vratih na lesen steber, vzel iz žepa oster črevljarski nož ter jo pričel devati iz kože.

Pa je že sitnost no, ko je bil najbolj zamaknjen in zatopljen v svoje delo, pa je priletel od soseda Brtonclja pastir:

„Kkovaček, Iglíčar pa žžupan bi vas rradi — jej — kkje ste jo pa ddbobili, dda jeje ttakko vvelikka?“

„Kje sem jo dobil; ti si pa res malo prismojen. I, ali ne veš, da mi je padla skozi dimnik v hišo. Hehehe —“

„Ali res — ppa dda bi pprecej ššli.“

In odkuril jo je, ko je Kovaček mrmral predse:

„Nikoli ne bo konca teh komedij —; kaj treba toliko posvetovanja.“

V zgornji sobi so sedeli Tine, Luka, Kovačak, župan Brznikov Janez in Iglíčar v živahnem pogovoru.

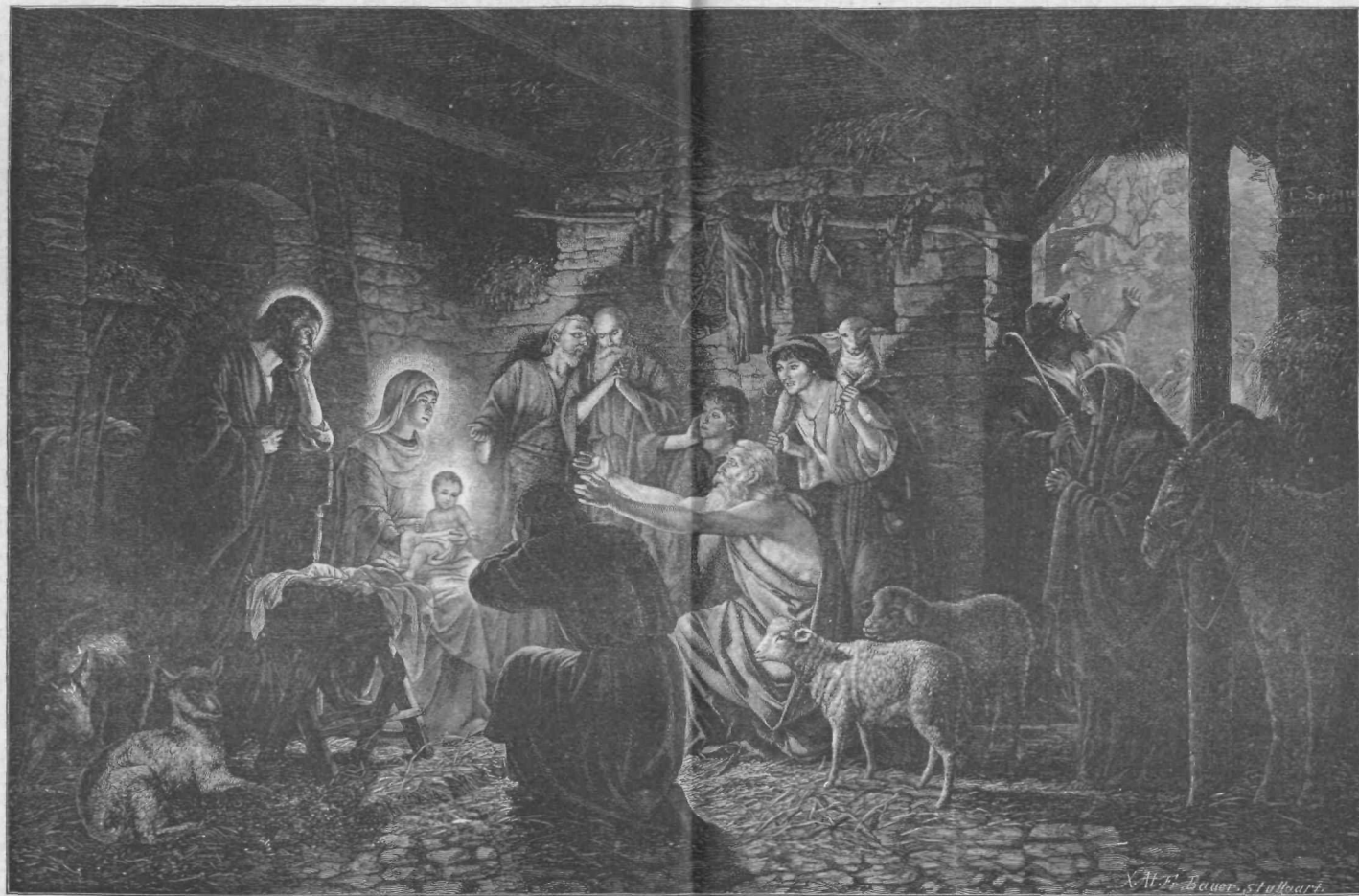
„To je vendar neovrgljiv dokaz — kako sta bila lepo zmenjena, glejmo, kaj piše dalje:

Imam čvrstega mladeniča, ki ga pa še-le izučim; ime mu je Marko, bister in pogumen dečko. Temu izročim pismo do Abdul-paše v Sredcu in odpelje ju tje. Kaj se ž njima dalje zgodi, ni najina skrb — gotovo pa je to, da si razdeliva plačilo. Privedi ju kmalu in ne obotavljaj se!

Napeljano je vse tako, kakor da sva midva čisto nedolžna; če se utegnejo pokazati kake posledice, bo odgovoren Marko.

Na svidenje na Plani; Ognjin je že v Lešicah, da ukrene vse potrebno

Gjuro.

Božična noč.

„Slišite, kdo bi si mislil, jej, jej; Brtoncelj je bil pač več kakor satan. Kaj ne, Gjuro, tisti črni, kosmati Turek mu je pisal? No, osel gré samo prvič na led —!“ je hitel Kovaček ter gledal debelo, čudil se in zopet neverjetno zmigaval z glavo.

„Le pustite —; to pismo nam bo služilo v dokaz pri sodnji. Sicer nas lahko primejo, češ, vi trije ste odgovorni za Brtonclja —“, je ugovarjal Iglčar ter spravil pismo zopet nazaj v skrinjo, jo zatvoril in dal ključ v svoj žep.

* * *

Prihodnjo nedeljo je birič pred vaško cerkvijo tolkel na boben, da je vrelo ljudstvo od vseh strani vkup. Dajal je na znanje, da se bo prodajala po slavni gosposki črez deset dni Brtoncljeva hiša in posestvo, kolikor ga je bilo vknjiženega pri zemljiški knjigi na Brtoncljevo ime. Ker Brtoncelj, ki je nasilno in brez oporoke umrl v Bosni, nima postavnih dedičev — tako je govoril z visokim glasom, zavedajoč se svojega ravno tako visokega poklica — se proda posestvo na prostovoljni dražbi, ki jo vodi za to poklicana sodna komisija. Kdor torej želi kupiti hišo ali del posestva ali premičnine, naj pride črez deset dni, to je dné 6. grudna 18** točno ob deseti uri v hišo št. 1 in sicer v gostilniške prostore, kar se s tem daje na znanje.

Luka je hodil s povešeno glavo okoli; delal si je tako lepe načrte, kako bo s časom brez posebne težave postal gospodar Brtoncljevega posestva, a kar naenkrat se je obrnilo drugače.

Iglčar, Kovaček in Tine so bili zaslišani v mestu pred sodnijo in, ker se je dokazalo, da oni trije niso bili v nikaki zvezi z umorom Brtoncljevim, nasprotno, da so morali od njegove strani veliko po nedolžnem pretrpeti, se jim je odkazalo polovico kupnine, ki se bo razdelila po prodaji med vse tri na ravno toliko enakih delov.

„Slišiš, Tropina, jaz bi šel tudi dol v Bosno in ko bi prišel nazaj, bi bil bogat“, je šepnil drugi dan Možgančkar Tropini, vaškemu cerkovniku na uho.

„Dobro, prav dobro — Možgančkar, jaz tudi, hehe“, in pomežiknil mu je ter ga nalahno udaril po rami.

XVII.

„Kdo da več? V prvo, drugo . . .“

Boben je ropotal, birič pa kričal na vsa usta. V gostilniških prostorih v veži in pred Brtoncljevo hišo se je trlo ljudi, ne samo Gričevcev, temveč tudi drugih, ki so prišli od blizu in od daleč.

Prodajal se je ravno vinograd nad cerkvijo ali, kakor se je reklo, „v Rebru“.

„Jaz dam petsto, niti krajcarja več“, je upil župan Brznikov Janez, ki je bil od silnega napora in poslušanja v obraz kakor puran rdeč.

„Petsto, kdo dá več — v prvo, drugo . . . v dru—go — — kdo dá več, v tretje!“

Boben je ropotal, in ljudstvo je med glasnim hrupom in vriščem upilo in kričalo; otroci so jokali, vmes pa cvillili psi. Takega dneva še ni doživela vas Gričevje. Tudi takrat, ko so pohajali in plenili Turki, ni moglo biti več hrupa in ropota.

Sodnik je zapisal ime Brznikovo, ki je ponudil največ. Razprodalo se je že skoraj vse, ostala je le še hiša z gospodarskim poslopjem in poljem, kar ga je bilo krog hiše.

Dolgo časa so se ljudje rvali zanj; ta je obljubil to svoto, oni jo je prekoračil z desetimi goldinarji, in vse je nestrpno pričakovalo, kdo bo zadnji.

Kovaček je kupil nekaj posode iz kuhinje in dva škafa za Marijano, zase pa tobaka, kar ga je bilo še v prodajalniški zalogi, za mal denar. Tropina si je pridobil par škornjev in še lep kozuh, Možgančkar pa kučmo in še skoraj nove irhaste hlače.

Luka je hodil potrj okrog hiše in med ljudmi, in med tem ko so drugi žvenketali s srebrnjaki po žepih, je on žalostno gledal — imel ni, s čimur bi kupil. — Kar je izpečal gostilniškega blaga ali iz prodajalnice, o vsem tem je moral obračunati še pred dražbo s sodnikom in mu odšteti denar.

„Jerovec, daj no ti, ti imaš denar —! Kar hiše se primi; glej, čas poteka, samo še pet minut je časa, cenjena je pa še le na tisoč petsto in šestdeset goldinarjev. Daj no, pogum velja; kadar hočeš, je vredna šesttisoč, pa tudi več. Če bi imel jaz denar!“ tako je govoril Luka Jerovcu sklonjen črez ramo in ga vzpodbujal.

In zopet je ropotal boben.

„Tisoč osemsto —!“ zavpil je Jerovec ter držal roko izmed množice. Nestrpno je mencial z nogami, kakor bi se ustrašil sam svojega glasu. Bal se je, da ne ponudi kdo še več, mogoče je še — časa je eno minuto — zdaj, zdaj . . . „Moja bo —!“ je zavpil.

„Za zdaj še ne, Jerovec“, je zavpil zadaj Iglličar ter prisopihal bliže.

Glasovi so postajali burnejši in skoraj se ni razumelo nič.

Birič je tolkel ob boben — predzadnjič.

Jerovcu se je temnilo pred očmi . . .

„Tisoč osemsto, kdo dá več?“ Zopet stara pesem: „V prvo, v drugo. —“

„Dva tisoč!“ je zavpil Iglličar, tisti trenutek pa je pozvonil tudi sodnik.

Dražba je bila končana, in marsikdo si je dovolil čudno opazko: berač je bil, pa ga zdaj pogledjte! A pomagalo ni nič.

Hiša z gospodarskim poslopjem in poljem, kar ga je spadalo zraven — vse to je bilo Iglličarjevo, ki je odšteval sodniku zadnje desetake.

„Vi ste bili tudi v Bosni, z Brtoncljem, kaj ne — in sicer v oni zadevi“, ga je poprašal sodnik in ga neverjetno meril.

„Da, gospod sodnik. — Iglličar me kličejo, ker sem svoje dni prodajal po vaseh igle in drug drobiž, moje pravo ime pa je Kilijan Varušnik“, je odgovoril moško Iglličar ter pogledal po ljudeh.

„Kilijan Varušnik, po domače Igljučar“, je pritrdil sodnik in listal po listinah. „Ali imate poverilo od sodnije pri sebi?“

„Da, gospod sodnik“, in izročil je sodniku polo z velikim pečatom.

* * *

V sobi so bili samo še štirje: sodnik, Igljučar, Tine in Kovaček. Sodnik jim je odšteval vsakemu tretjino od polovice kupnine za odškodovanje prestanega trpljenja.

„Vidiš, Tine, koliko premore ljubezen?“ je šepetal Igljučar s solzami v očeh Tinetu, ki ni vedel, kako bi se zahvalil svojemu dobrotniku.

„Ljubezen do matere in do bližnjika“, je ponavljal Tine in stiskal Igljučarju roko.

„In Brtoncelj — ta je uvidel, kaj zmore sovrašтво“, je pridejal Kovaček, ki je bil do solz ginjen.

Spomladi je izbruhnila v Bosni vojska. Načeloval je ustašem, ki so morili, plenili in požigali — Gijuro, ki je bil ustreljen na istem mestu, kjer je umoril Brtonclja.

In če pogledamo zdaj na Gričevje?

Stari Igljučar je že davno umrl.

Na nekdanjem Brtoncljevem posestvu gospodari Tine v krogu žene in pridnih otrok, ki kaj radi poslušajo iz ust očetovih povest o ljubezni in sovraštvu.

Na pokopališču pri cerkvi pa brlé vsako leto o Vseh svetih sveče na dveh najlepših grobeh, kjer počivata dobri Igljučar in Tinetova mati.

Smrečica...

Rasti, rasti smrečica,
Smrečica zelena,
Kmalu bodeš stala mi
V sobi razsvetljena.

Cvetke je zamoril mraz,
Ptičice pregnal je,
Samo tebi v tožnih dneh
Zeleneti dal je.

Nate zdaj te mračne dni
Belo ivje pada,
Pa na glavo bisere
Žarne ti poklada.

Zvezde zrejo te z neba,
Solnčece ti seva, —
In srebrnat venec ti
Na temence deva...

Toda kmalu, smrečica,
V sobi boš mi stala,
V zlatih pramenih mi boš
Bajno blesketala...

Svetla kakor zvezdica
V luči boš žarela,
Ljubo kakor rožica
V sôbi boš dehtela.

Rasti, rasti smrečica,
Smrečica zelena,
Skoro pride sveta noč
Srčno zaželena...

Milka Posavska.

V sveti noči.

Gotovo ste že videli v mrzlem božičnem času beračiti dečke po cestah. Skoro letna je njih obleka in vrat imajo zavrit v stare cunje. Z boječim glasom vas prosijo malega daru.

Ti mladi prosjaki so zares vredni, da jih pomilujete. O takem dečku naj vam povem. Pa ne o takem, ki se preživi že lahko sam, kajti ta je star komaj šest let.

Pred dvema letoma je bilo. Sred noči je bilo, ko se zbudi ubogi dečko v vlažni in mrzli kleti. Na sebi je imel le tako tenko suktnjo. Ves se je tresel od mraza. Sedeč na omari v kotu, je opazoval sapo, ki mu je prihajala iz ust . . .

A jela se mu je oglašati lakota. Večkrat je stopil k po stelji, na kateri je ležala njegova bolna mamica. Ženica je ležala na goli slami. Odeta je bila s cunjami, in namesto blazine je imela pod glavo culico.

Kaj ju je vendar privedlo tusem? Skoro gotovo je prišla mati z dečkom iz tujine v to mesto in je tu zbolela . . .

Pred prazniki je bilo. V kotu na postelji je vzdihovala in molila oslabela ženica. Prej je nekje služila, a sedaj bo morala umreti najbrže tu.

Čez čas pa začne ječati in vpiti nad dečkom, da se ji ni upal približati.

Deček se napije vode, a lakote le ni mogel utolažiti. Zopet stopi k postelji, na kateri je ležala njegova mati, da bi jo zbudil.

Bilo mu je tako tesno v temini, kajti dolgo je že bilo, odkar ni videl dnevne luči.

V kotu je brlela luč. Zleti k nji, da si ogreje roki, pa položi ročico na materino čelo. A ona se ni ganila, in čelo ji je bilo mrzlo ko led.

Pa začne deček dihati na prstke in jih polagati materi na čelo, da bi jo ogrel. Ko uvidi, da je ne more ogreti, vzame kučmo in gre iz kleti. Že večkrat je mislil iti ven, pa vselej se je zbal velikega psa, ki je ležal na stopnjicah. Ravno sedaj je pa odšel. Deček hitro zbeži na cesto.

Moj Bog, kakšno mesto! Takega ni videl še žive dni. Kaka tema je bila v kleti, a tu razsvetljuje ena svetilka vso cesto.

Ljudje sede v sobah pri gorkih pečeh. Le psi se zbirajo in lajajo v temno noč. Tu na cesti je pač bolj gorko kot v kleti in lahko morda dobi kaj živeža . . .

Da bi dobil vsaj skorjico kruha! Kakšen šum in ropot! Toliko svetilk, ljudi, konj in vozov! Iz nosnic zasopljenih konj prihaja bela sapa; konji pa bijejo s kopiti po tlaku . . .

O Bog! kako rad bi imel vsaj skorjico kruha!

Pa ga začno boleti prstki.

Zopet cesta. Ah, kako je široka! Tukaj ga bodo gotovo pomandrili. Kako vse vpije, leta, vozi . . .; in kaka svetloba! Kaj je to? Velikansko okno! Za oknom soba! V sobi drevo segajoče skoraj do stropa.

To je božično drevesce. Na njem visi mnogo zlatih papirjev in jabolk. Okoli drevesca pa mnogo lesenih konj in voščениh punčk. Po sobi letajo otroci, lepo oblečeni, se smejejo, jedó in pijó. Tudi godbo imajo. Sliši se skozi okno.

Ubogi deček gleda vse to, se čudi in smeje.

Pa ga začne zebsti v noge, in roke mu postanejo rdeče. S prsti ne more več gibati, in pri premikanju ga zaboli. Deček milo zajoka in beži naprej.

Skozi drugo okno vidi zopet sobo z božičnim drevescem. Na mizi leži mnogo kolačev. Ob njih pa štiri bogato opravljene gospe, ki vsakemu dajo malo kolača. In v sobo dohaja mnogo gospóde.

Deček se priplazi do vrat in vstopi.

Hu! kako so vsi zavpili nad njim! Ena gospa stopi hitro k njemu, mu stisne v roko mal dar in mu odpré vrata.

Denar, ki mu ga je dala gospa, pade na tla. V prste ga je tako zeblo, da ga ni mogel držati.

Deček se prestraši in zbeži. A kam? Tega še sam ni vedel. Leti in leti ter si greje premrle prstke. Toda kaj je to! Ljudje stojijo in se privajajo: na oknu stojé tri male punčke, snažno oblečene, z rdečo in zeleno obleko, ravno take, kot bi bile žive. Star možiček sedi tam na stolu in giblje z ramama, kot bi igral na gosli. Zraven njega stojita dva druga, ki igrata na gosli, se gledata in govorita med seboj.

Deček misli, da sta živa.

Ko pa spozna, da je vse le narejeno, se začne smejati. Še nikdar ni v življenju videl takih reči. Kmalu bi bil začel že jokati, a vselej se je zopet zasmejal, ko je pogledal voščene punčke.

V tem ga pa nekdo zgrabi za ovratnik, stopi predenj, mu vzame kučmo in ga udari po glavi. Bil je velik mož in deček se ga je tako prestrašil, da je padel na zemljo.

Ljudje zakričijo nad možem. A deček se še bolj prestraši. Skoči na noge in zbeži, kam, še sam ni vedel.

Tako priteče ves spehan na neko dvorišče. Tam se skriva za skladavnico drv. Tema je, si misli, tu me nikdo ne dobi. Stisne se v kotiček. A od strahu si komaj upa dihati. Naenkrat mu postane pri srcu tako lahko. Noge in roke mu odrvené, zamró, in bilo mu je tako gorko, kakor bi sedel za pečjo.

In zopet se še bolj stisne v kot . . . in polagoma zaspi.

Kako dobro mu je delo, ko je zaspal. In zopet je gledal v sanjah one možičke in punčke . . .

Ravnotako se mu je zdelo, kakor bi bilo vse živo. Ko gleda v tisto okno, se mu zdi, kakor bi pela njegova mati nad njim iste pesmice, ki mu jih je takrat prepevala, ko je še ležal v zibelki.

„Mamica, jaz spim. Ah, tukaj je tako dobro!“

„Pojdi k meni, k božičnemu drevescu, deček!“ govori mil glas nad njim.

Deček si misli, da ga kliče mati, toda ne, — ona ni.

Nekdo se sklone nad njim in ga objame v temi. In kakšna svetloba se mu zasveti! O, kakšno božično drevesce! Toda ne, to ni božično drevesce! Še nikdar ni videl takega drevesca. Vse se sveti, se bliska in okoli se sučejo same punčke. Ne, ne, to so dečki in deklice v svetlih obláčilih. Vsi mu letijo nasproti, ga poljubljajo, vabijo s seboj in zdi se mu, kakor bi letel po zraku . . .

Pa zagleda mamico, ki se mu prijazno smehlja in ga vabi in vabi . . .

— „Mati! Mati! Ah, kako dobro je tukaj, mati!“

Zopet ga začno poljubljati otroci, on pa jim pripoveduje o tistih punčkah, ki jih je gledal po oknih.

„Kdo ste vi, dečki in deklice?“ jih vpraša.

„Mi smo poklicani h Kristusovemu božičnemu drevescu“, mu odgovoré. Na ta dan podari naš Zveličar vsako leto tistim otrokom božično drevo, ki ga nimajo na zemlji.“

In deček je izvedel, da so ti dečki in deklice bili nekoč ravno tako revni kakor on.

Nekateri izmed teh otrok so namreč zmrznili, drugi so umrli lakote, nekateri od udarcev, ali pa zato, ker niso imeli nikogar, da bi bil skrbel zanje.

In vsi ti so sedaj tukaj, vsi so kakor angeli, vsi pri Zveličarju, ki jim roke molí nasproti in blagoslavlja nje in njihove matere . . . Matere pa gledajo veselo na svoje sinove in hčere, se jim smejejo in jih poljubljajo s solzami v očeh. Tukaj je tako lepo, tako dobro . . .

Ko je napočilo jutro, so dobili hlapci za deskami truplo zmrzlega dečka, v kleti pa truplo zapuščene matere.

Rus. prip. — *Boleslav.*

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

32. Nikomur ne leté pečena piščeta v usta.

Dobra kuharica mora znati odgovor na dvoje vprašanje: „Kaj?“ pa „kako?“ Niso namreč vsa živila enake vrednosti; a tudi kuharska umetnija ima odločilno besedo. Če torej hoče kuharica pripraviti dobro kosilo, si mora izbrati kaj dobrega, pa tudi okusno pripraviti. Sicer pravijo, da je okus različen in da se o njem ne kaže prepirati; a nekaj živil je pa vendarle takih, da se o njih dobroti strinjajo vsaj v večini vsi ljudje. Takim prištevajo n. pr. kuretino in sicer mlajšo, t. j. piščeta. Pa menda tudi v tem so si precej edini, da so najboljša — pečena.

Zato pomeni pri navadnih ljudeh: obirati pečena piščeta, toliko, kakor izborno živeti. Zelo blagrujejo one, kateri si jih morejo čestokrat privoščiti, češ, kako so srečni!

A do tako ugodnega stanja, da bi bila gostokrat pečena piščeta na mizi, se ne more povspeti vsakdo! In kdor doseže kaj takega, se je moral veliko truditi, ali pa so se morali drugi pred njim in zanj. Saj se že vsakega koščka kruha drži pridnosti znoj, kaj šele take imenitne gostije! Težavna je torej pot do višjih služb; a tudi stanovske dolžnosti zahtevajo tem več skrbljivosti, čim višji je stan. Naj se suče reč, kakor se hoče, slednjic le pridemo do apostolovega: Brez dela ni jela, ali natančneje: „Kdor ne dela, naj ne je“ — posebno kaj boljšega ne!

Torej nas hoče ta pregovor prepričati, da tisti, ki so v takem blagostanju, da si smejo čestokrat privoščiti kaj boljšega, so si morali z velikim trudom in naporom pridobiti tako stanje; a tudi še pozneje je treba skrbi in truda, če hočejo ostati v blagostanju. Pa tudi sploh velja za vse stanove, da mora pridno delati, kdor hoče pošteno in srečno živeti. (Piščeta ne prileté sama, treba jih je poiskati, kupiti; s tem pa še ni vse — treba jih je tudi še speči.)

„Internus.“

Vabilo k naročbi.

Nastopno leto je že deseto, kar je Vaš „Vrtec“ v oskrbi sedanjega urednika. Kdorkoli si je z zanimanjem ogledoval ta mladinski „Vrtec“, se je lahko prepričal, koliko truda smo si prizadejali — urednik in marljivi sodruđniki, da bi pripravili obilno dobrega, okusnega in tečnega sadja, lepega in vonjavega cvetja, koliko smo se trudili za dostojno olupšavo, za kratkočasno zabavo itd. Pridejali smo tudi zlasti za manjše čitatelje ukusno zasnovano gredico, v kateri skrbi „Angelček“ za koristno in veselo detinsko zabavo. Uredništvo je iz srca hvaležno vsem vrlim sodruđnikom in jih nujno prosi še daljne naklonjenosti, pa želi si še novih čvrstih delavcev. Trudili se bomo še dalje po izkušenem pravilu: „Starega ne vsega zavreči, novega ne vsega sprejeti“ za čimdalje večjo popolnost obeh listov. V to svrho je pa seveda treba obilno naročnikov. Žato pristopi tudi še „Upravništvo“ in lepo prosi vse blagohotne mladinoľjube, naj naročajo, priporočajo in marljivo širijo „Vrtec“ in njega prilogo.

„Vrtec“ bo izhajal tudi v nastopnem letu v enakem redu in obsegu, kakor doslej. Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h. „Angelček“ se oddaje tudi posebej in stane na leto 1 K 20 h. (Na deset izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.)

Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo kakor doslej, z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr. profesor v Ljubljani, ali pa **Uredništvo „Vrtčevo“** v Ljubljani. (Sv. Petra cesta št. 78). V Ljubljani se naročnina oddaje tudi v „**Katoliški Bukvarni**“.

Priporočamo v nakup tudi poprejšnje letnike. Pri gospej **Tomšičevi** (Sv. Petra cesta št. 6) se dobivajo še letniki 1888 — 1893, vezani po 2 K 60 h; ako se jih pa kupi več skupno, se jim cena še zniža. — Pri **uredništvu** pa se dobiva: 1. „**Vrtec**“ letnik 1894 — 1900, vezan po 3 K; letnik 1901 po 3 K 40 h in 1902 po 4 K. — 2. „**Angelček**“ I.—VIII. teč. vezan po 80 h., IX. in X. pa po 1 K. Ako kdo kupi več izvodov hkrati, se cena še primerno zniža; kdor kupi vseh **devet „Vrtcev“** in **deset „Angelčkov“**, jih dobi vezane za 26 K. — 3. „**Mladinski glas**“, uglasbil **P. Angelik Hribar** (ponatis iz „Angelčka“) I. zvezek (s slikami) dvoglasno po 24 h, II. čvetoglasno po 40 h. — 4. „**Nedolžnim srcem**“, pesmi s slikami (ponatis iz „Vrtca“ in „Angelčka“) po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu.

Letna naročnina naj se blagovoli naprej plačevati, in kmalu poravnati, kjer je še kaj zaostalega.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji a prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.